

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма відповідає вимогам до програм ЗНО з української мови/української мови та літератури поточного року.

Програму для вступного випробування з української мови та літератури розроблено з урахуванням програм для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська мова. 5-9 класи», «Українська література. 5-9 класи» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 7.06.2017, № 804) та «Українська мова (рівень стандарту) 10-11 класи», «Українська література (рівень стандарту) 10-11 класи» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017, № 1407).

Мета вступного випробування на здобуття ступеня бакалавра: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

Форма вступного випробування - тест.

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Загальна кількість завдань тесту – _____. Час виконання тесту _____ хвилин.

Перелік дисциплін, що виносяться на вступний екзамen з української мови та літератури:

- українська мова;
- українська література.

Вимоги до відповіді вступника

Під час тестування вступник повинен показати:

- рівень опанування основних розділів науки про українську літературну мову, знання основних процесів і шляхів формування й розвитку української національної мови;
 - уміння здійснювати різні види аналізу художніх творів;
 - розуміння тенденцій розвитку літературного процесу, його зумовленість суспільно-політичними подіями та культурно-історичними явищами;
 - знання художньої своєрідності творчості письменників, їх естетичних позицій, індивідуальних стилів та змісту найважливіших творів;
 - теоретичні знання щодо літературознавчого аналізу художньо вартісних творів поезії, прози, драматургії;
- орієнтацію в розмаїтті стильових тенденцій, зокрема визначення сутності рис таких літературних явищ, як традиційна, модерна, авангардистська лірика, постмодерна проза тощо.

Зміст програми

Українська мова

1. Фонетика. Графіка

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних.

Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування у-в, і-й

2. Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризмиафоризми (відповідно до словника фразеологізмів за підручниками рівня «стандарт»)

3. Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. **Словотвір.** Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [о], [е] у складних словах

4. Морфологія

4.1 Іменник

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові

4.2 Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)

4.3 Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників:

- 1) один, одна;
- 2) два, три, чотири;
- 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят;
- 4) сорок, дев'яносто, сто;
- 5) двісті – дев'ятсот;
- 6) нуль, тисяча, мільйон, мільярд;
- 7) збірні;
- 8) дробові.

Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників

4.4 Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників

4.5 Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот

4.6 Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від

прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу

4.7 Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток

4.8 Вигук

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків

5. Синтаксис

5.1 Словосполучення

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені

5.2 Речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)

5.2.1 Просте двоскладне речення

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження

5.2.2 Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні

Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок)

5.2.3 Односкладні речення

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні

5.2.4 Речення з однорідними членами, з відокремленими членами речення

Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки - непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в односкладних членами

5.2.5 Складне речення

Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному:

- 1) інтонація й сполучники або сполучні слова;
- 2) інтонація.

Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення

5.2.5.1 Складносурядне речення

Єдальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення

5.2.5.2 Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:

- 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю;
- 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю;
- 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю

5.2.5.3 Безсполучникове складне речення

Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:

- 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);
- 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).

Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні

5.2.5.4 Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку

5.3 Способи відтворення чужого мовлення

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог

6. Стилїстика

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції

7. Орфоепія

Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію.

Відображення вимови приголосних звуків:

- 1) [дж], [дз], [дз?];
- 2) [г];
- 3) [ж], [ч], [ш], [дж];
- 4) груп приголосних (уподібнення, спрощення);
- 5) м'яких приголосних;
- 6) подовжених приголосних.

Вимова слів з апострофом

8. Орфографія

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення йо,ьо. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис н та нн у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови

9. Розвиток мовлення

Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення

Українська література

1. Усна народна творчість

Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень

Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки»
Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то Хміль».
Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку».
Балада «Ой летіла стріла»

2. Давня українська література

«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги)

«Слово про похід Ігорів»

Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту – звичай і права»,
«Бджола та Шершень», афоризми

3. Література кінця XVIII — початку XX ст.

Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка»

Г. Квітка-Основ'яненко. «Маруся»

Тарас Шевченко. «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт»

Пантелеймон Куліш. «Чорна рада»

Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я»

Панас Мирний. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля»

Іван Франко. «Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей»

4. Література XX ст.

Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Intermezzo»

Ольга Кобилянська. «Земля»

Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня»

Василь Стефаник. «Камінний хрест»

Микола Вороний. «Блакитна Панна»

Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...»

Павло Тичина. «О панно Інно», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Пам'яті тридцяти»

Максим Рильський. «Молюсь і вірю. Вітер грає...»

Микола Зеров. «Київ – традиція»

Микола Хвильовий. «Я (Романтика)»

Юрій Яновський. «Дитинство»

Володимир Сосюра. «Любіть Україну»

Валер'ян Підмогильний. «Місто»

Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом»

Микола Куліш. «Мина Мазайло»

Богдан-Ігор Антонич. «Різдво»

Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна»

Андрій Малишко. «Пісня про рушник»

Василь Симоненко. «Ти знаєш, що ти – людина», «Задивляюсь у твої зіниці»

Олесь Гончар. «Залізний острів»

Григорій Тютюнник. «Три зозулі з поклоном»

Василь Стус. «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явився!...»

Іван Драч. «Балада про соняшник»

Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай»

5. Твори українських письменників-емігрантів

Іван Багряний. «Тигролови»

Євген Маланюк. «Стилет чи стилос?»

6. Сучасний літературний процес

Загальний огляд, основні тенденції.

Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси.

Сучасні часописи та альманахи.

Критерії оцінювання

Вступне випробування з української мови та літератури проводиться в тестовій формі. Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання з української мови та літератури, – 100 балів, які переводяться в оцінки за шкалою 100–200 балів. Відлік ведеться від 20 балів. За результати нижче 20 балів ставиться оцінка «не склав». За тестові завдання, які передбачають один варіант відповіді, виставляється 0 або 1 бал. За спарені тестові завдання виставляється 0–1–2–3–4 бали.

Власне висловлювання оцінюється 20-ма балами, його обсяг до 200 слів. Оцінювання змісту проводиться за такими параметрами: глибина розкриття теми, образність, логічність, використання літературного матеріалу або інших видів мистецтва, оригінальність (максимальна сума балів за зміст – 10). Грамотність оцінюється за такими параметрами: орфографічні, граматичні, пунктуаційні, стилістичні помилки (максимальна сума балів – 10).

Таблиця переведення тестових балів в оцінки за шкалою 100-200 балів

тестовий бал	оцінка
1-19	не склав
20	100
21	101
22	102
23	103
24	105
25	107
26	108
27	110
28	112
29	114
30	115
31	117
32	119
33	120
34	121

35	122
36	124
37	125
38	127
39	129
40	131
41	133
42	135
43	136
44	138
45	140
46	142
47	143
48	144
49	145
50	146
51	147
52	148
53	149
54	150
55	151
56	152
57	153
58	154
59	155
60	156
61	157
62	158
63	159
64	160
65	161
66	162
67	163
68	164
69	165
70	166
71	167
72	168
73	169
74	170
75	171
76	172
77	173

78	174
79	176
80	178
81	180
82	181
83	182
84	183
85	184
86	185
87	187
88	188
89	189
90	190
91	191
92	192
93	193
94	194
95	195
96	196
97	197
98	198
99	199
100	200

Список рекомендованої літератури

Українська мова

1. Авраменко О.М., Коваленко Л.Т. Українська мова та література. Збірник тестових завдань. Київ : Грамота, 2008. 212 с.
2. Волощак М. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2003. 160 с.
3. Гриценко Т.В. Українська мова та культура мовлення. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 536 с.
4. Гуйванюк Н.В. та ін. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.
5. Плющ М.Я., Грипас Н.Я. Українська мова. Довідник. Київ : Освіта, 2002. 255 с.
6. Українська мова. Тести. 5 – 12 класи: Посібник / За ред. Н.В. Гуйванюк. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 376 с.
7. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови. Київ, 2004. 240 с.
8. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум з правопису: навч. Посібник. Київ : Либідь, 2004. 272 с.

9. Юшук І.П. Практикум з правопису української мови. Київ. : Освіта, 2002. 288 с.

Українська література

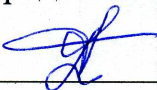
1. Білоус П.В. Історія української літератури XI – XVIII ст. : навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
2. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст.: У 2 кн.: Підручник / За ред. проф. О.Д. Гнідан. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.
3. Історія української літератури XX ст.: У 2-х кн. / За ред. В. Дончика.-Київ:Либідь,1998. Кн.2. 453с.
4. Історія української літератури. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 568 с.
5. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінця XIX – поч. XXI ст. : підручник: у 10 т. Київ: ВЦ «Академія», 2013 Т. 1., 2013 Т. 2.
6. Українське слово. Хрестоматія української літератури XX ст.: У 4-х кн./ Упор. В. Яременко. Київ, 1994. Т.1., 1994. Т.2., 1994. Т.3., К.,1996. Т.4.
7. Гроно нездоланих співців. Літературні портрети укр. письменників XX ст. / Упор. В. Кузьменко. Київ: Укр. письм., 1997. С.266–283.
8. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: Академвидав, 2006. 500 с.
9. Сучасна українська белетристика: координати «Коронації слова»: монографія / за заг. ред С.В. Підопригори. Миколаїв: Іліон, 2014. 306 с.
10. Кузьменко В.І., Гарачковська О.О., Кузьменко М.В. Історія української літератури: XX – поч. XXI ст. : навч. посіб : у 3 т. Київ: Академвидав, Т.1. 2013. – 592с.

Мережеві джерела

1. **Медіатека** читального залу Інституту філології та соціальних комунікацій БДПУ.
2. **Бібліотека Літера.** URL : <http://ukrlitera.ru/>
3. **Бібліотека української літератури.** URL: <http://www.ukrlib.com.ua/>
4. **Електронна бібліотека української літератури.** URL : <http://www.utoronto.ca/elul/>
5. **Ізборник.** Історія України IX–XVIII ст. Першоджерелата інтерпретації. URL: <http://litopys.org.ua/>
6. **Поетика:** Бібліотека української поезії. – Режим доступу
7. **Українська шара.** ЛІТЕРА–Електронна бібліотека. URL:<http://litera-ua.livejournal.com/>
8. **Український центр:** освітньо-інформаційний ресурс. URL : <http://www.ukrcenter.com/library/default.asp>
9. **Чтиво.** Електронна бібліотека. URL : <http://chtyvo.org.ua/>
10. **EXLIBRIS:** українська електронна бібліотека, публіцистика,

художня література. URL: <http://exlibris.org.ua/>

Голова предметної експертної комісії

 _____ Руслан СЕРДЕГА

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол № 2 від 08 лютого 2021 р.

Відповідальний секретар

 _____ Ольга АНОЩЕНКО